Részlet

SZAKÁL ERNŐ (1913-2002)

Műemléki Európa- és Munkácsy-díjas szobrászművész és restaurátor,

Sopron díszpolgára, ny. egyetemi docens

„A középkori kőfaragók műhelytitkai – 3. rész”

című tanulmányából

„Mértékegységek és arányrendszerek

Amikor a **középkorban** az antik hagyatékból a római számokat átörökölték, az ***öl mértékegységet*** is átvették gyakorlati szempontok figyelembevételével, inkább gyakorlati, mint elméleti megfontolásból.

Ritka kivételektől eltekintve az öl ***természetes mértékegység*** volt. Egységes abban, hogy hat lábra, egy láb tizenkét hüvelykre, egy hüvelyk tizenkét vonásra osztódott. ***Teljes hossza sohasem állandósult***, mert például a görög-római korban egy öl 173,6 cm volt, a prágai öl 177,8 cm, a párizsi 149,9 cm és köztük a bécsi 189,6 cm.

A kőfaragó mesterség gyakorlatában az volt nagyon fontos, hogy egy műhelyen belül minden munkához egyazon ölméretet használjanak a szerkesztőrajzi léptékből független geometria alapján a kivitelezés természetes nagyságában készülő sablonjaikhoz.

Ha elgondolom, hogy az ölmértéket csak a tizenkilencedik században váltja le a méter mint nemzetközi hosszmérték, tisztelettel adózom emlékének és itt-ott visszamaradt csökevényeinek. Az öl osztásai és sokszorozásai és ***emberléptékű társai***, a rőf, könyök és arasz nélkülözhetetlenek voltak a gazdasági életben, a kereskedelemben és gyakorlatban, a számok világához kötődően.

A **középkor** szerette a számszimbolikát és az allegóriák képes beszédét, ezért ezek is helyet kaptak geometriai látásmódjában. ***A világmindenség teremtőjét*** körzővel kezében ábrázolták, mert ő alkotta a legszabályosabb testet, a gömböt, és ezzel a tökéletes görbe vonalat, a kört. A körbe írható négyzet, az egyenlő oldalú háromszög és ötszög mérettől független tulajdonságai a gótikus építészeti tervezésnek kimeríthetetlen tárházává váltak. Jól tudták, hogy minden síkbeli rendszer egy térbeli rendszer metszésével, minden térbeli rendszer síkbelinek vetítésével keletkezik. A négyzet térbeli kocka lesz, ha „kiemeljük" az alaprajzból.

A NÉGYZET a strasbourgi főpáholy szimbóluma, a szabályos síkidom tulajdonságaival. Sokszorosítható, hálózatokká képezhető, csillagidomokká alakítható, így a 45°-kal elforgatott négyzet, a középkori gótikus tervezés legsérthetetlenebb kulcsa, az ACHTORT vezető szerepet kapott. Természetesen jelentős a háromszög Bécs, a négykarély Bern, a háromkarély Prága építőinél, inkább misztikus, mint gyakorlati szereppel, anyakulcsként választva.

A négyzet és a nyolcszög mellett az egyenlő oldalú HÁROMSZÖG a legnevezetesebb idom, ezért a nyolcágú csillagidom mellett a hatágú csillagidom, a TRIANGEL hatszögszerkesztései nélkülözhetetlenek voltak.

A készletet kiegészíti az ÖTSZÖG, az ötágú csillag: a PENTAGRAM, és a tízszög, melyek az aranymetszés arányainak hordozói. Függetlenül ezek sematizmusától és szimbolikájától, lényegük a geometria gyakorlati hasznosítása, a rajzolás művészetének mindenkori segítője volt az ősidők óta az alkotó ember szolgálatában.”

Megjelent: A Magyar Kőszövetség „KŐ” című hivatalos lapjának VIII. évfolyam, 2006. 4. száma 32-33. oldalán.